

Karel Hynek Mácha

1) Václav Bolemír Nebeský: *Protichůdci*

*Jak se vražda černé zrady loudí,
tak on krvelačně v šeru bloudí,
hrabe, větrí, vyje, vztekle pláče,
že mu noc žrát nedá – v kole skáče,
sám se honě – žhou co uhlí oči -
stojí, hravým ztekem zase skočí,
jak by před sebou již kořist měl -
a zas větrí, jak by slyšet chtěl
živé srdce tlouci v noci tiché.*

NEBESKÝ, *Básně*, Praha 2005, s. 9.

Friedrich Wilhelm von Schadow: *Mignon*

2) *Marinka* (úryvek)

Stál jsem v malém pokojíku. Na měkkém sedadle, s hlavou v ruku opřenou, seděla ona. Ano, to byla ona! — to byla Marinka! — Kdo viděl Goethovu Mignonu od Schadowa malovanou? — Tak byla Marinka, rovně tak! (...) Černé, prosté vlasy padaly v těžkých kadeřích kolem bledého, vyzáblého obličejce, který znak veliké krásy nesl, na bílý čistý šat, jenž nahoře až ke krku zapjat, dole až k malé lehounké nožce dosahoval, vysokou, štíhlou jevě postavu. Černý opasek svíral outlé tělo a černá sponka přepínala krásné, vysoké bílé čelo. Nic ale nedosáhlo krásy plamenných černých, hluboko pod čelem ležících očí; ten výraz smutku a touhy žádné péro nenaznačí. (...)

Ted' teprva ohlídnou se po sednici. Smutně to zde vyhlíželo, a dlouho jsem nemohl bídné vůkolí s postavou, pohledem a oblekem jejím srovnati. Roztlučené okno bylo papírem zalepeno a nad rozlámaným stolkem rozestřel malý pavouček jemné síť své po zčernalé mokré stěně. V koutě stála třinohá židlička mimo stolice bez lenochu, u polozbořených kamen jedině prázdné sedadlo. Vzadu stálo zpukřelé, bídné lůžko rozestláno a několik hliněných bílých talířů, zeleně a temně přibarvených, na malé polici nade dveřmi bylo ostatní nářadí, naproti kterému velké, nákladné fortepiano, blíž okna postavené, mě u velikou pochybnost postavilo, zdaž dívku tuto za chudou považovati, čili dle obleku jejího posuzovati mám.

Mluvili jsme málo, ale pevně jeden na druhého hleděl; onen hudebník, — proč se vzpouzí péro mé to psáti? — onen — žebrák v Kanálské zahradě byl jí otcem, otcem dobrotivým. — Někdy bohatý, sklesl bezvinně v tak velkou chudobu; — a jsa vdovcem i domnívaje se, že by žádný jeho nemocné Marince tak věrně neposloužil, oženil se po druhé; než macecha její, s kterou jsem při vchodu mluvil, jen samých nátisků jí činila a nešťastná Marinka neměla pro potěchu svou nic než z někdejšího bohatství pozůstalé fortepiano, a jak mně pravila, spisy mé. Po chvíli jsem seděl při ní na malé stoličce a ona mi rozhrnovala lehkým prstem vlasy s čela. My jsme se znali dávno, my jsme rozuměli jeden druhému i beze slova promluvení. Ona mi vyřkla svou dávnou touhu mě seznati, leč jen vědomí, že zítra již dalekou cestu chci nastoupiti, a blížící se do honu konec života jejího donutil ji, ač mě a povahu mou dobře znala, ku kroku směššímu. Ona věděla, určitě věděla čas, v kterém nevyhnutelně pojiti musí; čas ten nebyl daleko, a přece mi vyjevila, jak náramně miluje život tento, jak trudno jí v tak mladém věku tak krásnou opustiti zem.

MÁCHA, *Prózy*, Praha 2008, s. 94-5.

3) Mácha: tajemství osobnosti?

Lori!

Proč ses opovážila jednat proti mému příkazu a šla dolů k svému otci?! Proto jsem tě vzal k nám nahoru?! Chceš nakonec všechno zkatit?! Pro mě je to lehké: vezmu šaty a jdu z Litoměřic. Kam, to se nikdy nedozvíš, budeš-li ještě jednou jednat proti mému rozkazu! Rozkazu říkám! A už mě nikdy neuvidíš! Rozkazuji Ti, přísně Ti rozkazuji — abys nikdy z našeho domu nevycházela. Nikam. Za žádnou, vůbec žádnou výjimkou...

Přijdu do Prahy v pondělí sedmého, v úterý je svatba a ve čtvrtek jedeme z Prahy do Litoměřic. Na svatbu nebude nikdo pozván, koho nepozvu já. Bude-li mimo tvého otce někdo z tvých příbuzných v kostele, odejdu vám od oltáře, to při Bohu přísahám! A to mě znáš, že to udělám.

přepis A. K.

(zdroj: TV dokument *Tajemství života KHM*; Z. Lenc - A. Vojtěchová - I. Bareš; 2010)

„Jak chladný jsem,“ psal Mácha jednomu ze svých přátel po vyjití ‚Máje‘ z Litoměřic, „budiž Vám toto příkladem: Pan Tomiček posuzoval můj ‚Máj‘, mne nazval ‚rýmotepecem‘, mou báseň ‚škvárou‘, a mnohé jiné horší věci, a já — ani jsem se nezasmál ani nerozhněval, četl jsem to všechno, jako by neznámý byl neznámou mně báseň napsal a posuzoval.“

Jakub Arbes – Máchova povaha a podoba

4) *Máj* (ze IV. zpěvu)

Byl opět večer – první máj –
večerní máj – byl lásky čas;
hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech,
květoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech.
Jezero hladké v křovích stinných
zvučelo temně tajný bol,
břeh je objímal kol a kol,
co sestru brat ve hrách dětinných.
A kolem lebky pozdní zář
se vložila, co věnec z růží;
kostlivou, bílou barví tvář
i s pod bradu svíslou jí kůží.
Větr si dutou lebkou hrál,
jak by se mrtvý z hloubi smál.
Sem tam poléтал dlouhý vlas,
ježž bílé lebce nechal čas,
a rosne kapky zpod se rděly
jako by lebky zraky duté,
večerní krásou máje hnuté,
se v žaluplných slzách skvěly.

I v smutném zraku mém dvě vřelé slzy stály,
co jiskry v jezeru, po mé si tváři hrály;
neb můj též krásný věk, dětinství mého věk
daleko odnesl divoký času vztek.
Dalekoť jeho sen, umrlý jako stín,
obraz co bílých měst u vody stopen klín,
takt' jako zemřelých myšlenka poslední,
tak jako jméno jich, pradávných bojů hluk,
dávná severní zář, vyhaslé světlo s ní,
zbortěné harfy tón, ztrhané struny zvuk,
zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit,
zašlé bludice pouť, mrtvé milenky cit,
zapomenutý hrob, věčnosti skleslý byt,
vyhasla ohně kouř, slitého zvonu hlas,
mrtvé labutě zpěv, ztracený lidstva ráj,
to dětinský můj věk

Nynější ale čas
jinošství mého – je, co tato báseň, máj.
Večerní jako máj ve lůně pustých skal;
na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal.

Vidiš-li poutníka, an dlouhou lučinou
spěchá ku cíli, než červánky pohynou?
Tohoto poutníka již zrak neužrjí tvůj,
jak zajde za onou v obzoru skalinou,
nikdy – ach nikdy! To budoucí život můj.
Kdo srdci takému utěchy jaké dá?
Bez konce láska je! – Zklamánať láska má!

POJMY – FAKTA – JMÉNA

byronismus
nihilismus

německy psaná poezie
filozofie (Hegel,
Schopenhauer)
vztah k Eleonoře Šomkové
periodikum *Der Komet*

Karel Hynek Mácha
J. E. Hilscher

ČETBA

Máj
Obrazy ze života mého
Pouť krkonošská
Kat
Mnich

MÁCHA, *Básně*, Praha 2005.

5) *Křivoklad*

Opřeny o zábradlí pavlače hleděl Václav v jasně lunou ozářený dvorec, jehožto zdě kolem vyhlížely co ohrada pustého hřbitova. O sloup, na němž pavlač spočívala, stála bílá ženská postava podepřena; jak se králi zdálo, hradního to byla dcera, která po chvíli se zdvihnouc, na schodech hradních zmizela. Vtom jako by bílý stín se mihl okolo železné mříže chodby královského bytu a jakýsi jemný hlas „Ó, králi! - Dobrou noc!“ tajným pravil šeptem; - hned nato z vysoké bašty hlásný opovídal půlnoc. „Dobrou noc!“ opakoval si král, přes ouzký dvůr hledě k lidomorně, a opět jako by s ousměchem někomu děkoval, „dobrou noc – půlnoc!“ k věži žalární pokynul rukou. „Co tato dívka -,“ hovoří dále sám s sebou, „proč bloudí tak pozdě hrůzoplými kouty dvorce toho? - Proč touhyplným k oknům bytu mého zírājíc okem, chodila včera po hradním dvoře? - Či mne zná již dávno? Či mne miluje? - Či možno mne milovati? - Milovati!“ - povzdechl hlasitě; (...).

Král vstupoval po schodech vzhůru ku kapli. (...) Kouř rozžatých pochodní valil se vždy vyšším a vyšším klenutím po kapli, a kouřem tím světla pochodní co požáry pozdního večera a plamínky svící co hasnoucí hvězdy šerými mrákotami vyhlížely; černě oblečené postavy se jako duchové míhaly dýmem tímto. Uprostřed, právě proti malému oltáři Zvěstování Panny Marie, stála rakev otevřená, v ní bile oblečená ležela Milada; na hlavě měla věnec z bílých růží, které však uvadlé a opadalé již jen jednotlivě po obličejí nad sebe bělejší roztrušovaly listy, po levé straně její ležel jí na srdci katův meč. Podle rakve stálo víko, na kterém dle poslední vůle její bílým, velikým písmem: „Ó králi! – Dobrou noc!“ bylo napsáno.

MÁCHA, *Prózy*, Praha 2008, s. 131; 154.